

ΧΡΗΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ
ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗΣ
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1884

43ο Συμπόσιο Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής Αρχαιολογίας και Τέχνης

Αθήνα, 24-26 Μαΐου 2024

ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΚΑΙ ΧΡΗΣΤΙΑΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ
Μικρό Αμφιθέατρο

Π Ρ Ο Γ Ρ Α Μ Μ Α

Παρασκευή 24 Μαΐου 2024

8:30 Υποδοχή των Συνέδρων

Παρασκευή 24 Μαΐου 2024
Α΄ Πρωινή Συνεδρία (9:10-12:00)
ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ
ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ / ΝΑΟΔΟΜΙΑ
ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΝ: Νικόλαος Γκιολές, Κλήμης Ασλανίδης

9:10 Έναρξη του Συμποσίου

9:20 **Αριστοτέλης Μέντζος**, Συμβολή στη μελέτη της αρχιτεκτονικής ιστορίας του ναού του Αγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης.

9:40 **Κωνσταντίνος Θ. Ράπτης**, Το κοσμικό κτήριο βορείως της Αχειροποιήτου και η σχέση του με την πρωτοβυζαντινή βασιλική.

10:00 **Σταύρος Μαμαλούκος**, Η ναοδομία στην Ήπειρο κατά τον 11ο και τον 12ο αιώνα.

10:20 **Σωτήρης Βογιατζής**, Η χωρική και χρονική κατανομή των πολυλόβων παραθύρων των αγίδων του ιερού στην βυζαντινή αρχιτεκτονική. Μία στατιστική προσέγγιση.

10:40 **Νίκος Παπαγιαννάκος**, Τυπολογική εξέλιξη του ναού της Αγίας Τριάδας Μαρκοπούλου Αττικής.

11:00 Μαρία Χειμωνοπούλου, Παρατηρήσεις και νέα στοιχεία με αφορμή τις εργασίες αποκατάστασης στον ιερό ναό του Χριστού Παντοκράτορος στη Βέροια.

11:20 Γεώργιος Φουστέρης, Οι δύο παλαιολόγιες κτηριακές φάσεις του καθολικού της μονής Βλατάδων.

11:40 Συζήτηση

12:00-12:20 Διάλειμμα για καφέ

Παρασκευή 24 Μαΐου 2024

12:25 Παρουσίαση επιτοίχιας ανακοίνωσης

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ / ΝΑΟΔΟΜΙΑ

ΣΥΝΤΟΝΙΖΕΙ: Σταύρος Μαμαλούκος

Anna Zakharova, On some elements of architectural decoration in the church of Saint George of Mangana and related buildings.

Παρασκευή 24 Μαΐου 2024

B' Πρωινή Συνεδρία (12:40-14:40)

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΛΩΣΗ

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ / ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ, ΟΧΥΡΩΜΑΤΙΚΗ, ΝΑΟΔΟΜΙΑ

ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΝ: Δημήτρης Αθανασούλης, Σταύρος Μαμαλούκος

12:40 Δημήτρης Αναστασιάδης, Οι εστίες στα σπίτια του Μυστρά.

13:00 Γρηγόριος Κουτρόπουλος, Νικόλαος Μαντέλος και Μιχαήλ

Παπαβαρνάβας, Το φρούριο του Περιθωρίου.

13:20 Μελπομένη Περδικοπούλου, Ο πύργος του Κάτω Γραμματικού Πέλλας: μία πρώτη προσέγγιση.

13:40 Αγγελική Πάλλη, Το καθολικό της μονής Πέτρας Ολύμπου στην Πιερία: αρχιτεκτονική και παρατηρήσεις στην οικοδομική του ιστορία.

14:00 Αντώνης Κατσαράκης, Ερωτήματα γύρω από τη χρήση εμβάτη στον σχεδιασμό εκκλησιών του 19ου αιώνα στην Κρήτη και τη σχέση με την παλαιότερη εκκλησιαστική αρχιτεκτονική παράδοση του νησιού

14:20 Συζήτηση

14:40-15:40 Διάλειμμα για καφέ και ελαφρύ γεύμα

Παρασκευή 24 Μαΐου 2024***A' Απογευματινή Συνεδρία (15:40-17:40)***

**ΠΡΩΤΟΒΥΖΑΝΤΙΝΗ και ΜΕΣΟΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ
ΨΗΦΙΔΩΤΑ ΔΑΠΕΔΑ και ΕΠΙΓΡΑΦΕΣ, ΜΑΡΜΑΡΟΘΕΤΗΜΑΤΑ,
ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑ, ΥΛΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ**
ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΝ: Πλάτων Πετρίδης, Γιάννης Βαραλής

15:40 Γεώργιος Δεληγιαννάκης, Ερμηνεύοντας το ανοίκειο: «Το ψηφιδωτό του Ακκωλου» από τη βοιωτική Θήβα.

16:00 Μάνος Τσικουράκης, Τα μαρμαροθετήματα του δαπέδου του ναού του Αγίου Νικολάου στο Κάλλιον της Φωκίδας.

16:20 Ιωάννα Κολτσίδα-Μακρή, Βυζαντινή επιγραφή από την Υπάτη Φθιώτιδας. Συμβολή στη βυζαντινή προσωπογραφία.

16:40 Λίνα Κορμαζοπούλου και Δημήτρης Χατζηλαζάρου, Σπήλαιο Ανδρίτσας Αργολίδας: μέταλλα αντικείμενα και ανασκαφικά συμφραζόμενα.

17:00 Αναστάσιος Χ. Αντωνάρας, Ραδινά, κυλινδρικά γυάλινα μπουκάλια του όψιμου 12ου αιώνα. Νεότερα και παλαιότερα ευρήματα από τον ελλαδικό χώρο.

17:20 Συζήτηση

17:40-18:00 Διάλειμμα για καφέ

Παρασκευή 24 Μαΐου 2024***B' Απογευματινή Συνεδρία (18:00-19:40)***

ΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΛΩΣΗ / ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΕΙΚΟΝΩΝ
ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΝ: Ιωάννα Στουφή-Πουλημένου, Μαρία Καζανάκη-Λάππα

18:00 Αλέξανδρος Αναγνωστόπουλος, Εικόνες του Διονυσίου του εκ Φουρνά από την Ρεντίνα Καρδίτσας και τις Σέρρες.

18:20 Σταυρούλα Σδρόλια, Μεταβυζαντινές εικόνες του Τυρνάβου.

18:40 Παρασκευή Παπαδημητρίου, Εικόνα των Εισοδίων της Θεοτόκου στην Ιερά Μονή Ιβήρων Αγίου Όρους.

19:00 Ιωάννης Βιταλιώτης, Η Κρήτη και η Τοσκάνη σε βιογραφική εικόνα του αγίου Νικολάου (17ος αιώνας) από την Ιερά Μονή Χρυσοπηγής Χανίων

19:20 Συζήτηση

19:40 Λήξη της πρώτης ημέρας του Συμποσίου

Σάββατο 25 Μαΐου 2024

Ειδικό θέμα της Ημερίδας του 43ου Συμποσίου της ΧΑΕ
Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ.
ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΕΣ, ΕΠΙΓΡΑΦΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ.

9:00 Υποδοχή των Συνέδρων

Σάββατο 25 Μαΐου 2024

A' Πρωινή Συνεδρία της Ημερίδας (9:15-11:00)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΝ: Τάσος Αντωνάρας, Αναστασία Δρανδάκη

9:15 Εισαγωγή στο ειδικό θέμα της Ημερίδας

9:30-10:40 ΕΙΣΗΓΗΣΕΙΣ

Sharon E. J. Gerstel,

The Byzantine Village: Looking Backward and Forward

Νίκος Τσιβίκης,

Αρχαιολογικές προσεγγίσεις στο βυζαντινό αγροτικό τοπίο: παρόν και μέλλον

10:40 Συζήτηση

11:00 Διάλειμμα για καφέ

Σάββατο 25 Μαΐου 2024

B' Πρωινή Συνεδρία της Ημερίδας (11:20-14:00)

ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΝ: Τάσος Αντωνάρας, Μίλτος Πολυβίου

11:20 **Γεώργιος Βελένης,** Ο υπαίθριος χώρος στην εικονογράφηση του τρούλου της Αγίας Σοφίας και του ημισφαιρικού θόλου της Ροτόντας στη Θεσσαλονίκη.

11:40 **Ευάγγελος Παπαθανασίου,** Μία προσπάθεια (επανα)προσέγγισης της βυζαντινής υπαίθρου: Το παράδειγμα της Μικράς Καλαμαριάς.

12:00 **Έλλη Γκαλά-Γεωργιά,** Αγροτικές περιοχές στα περίχωρα της Θεσσαλονίκης την ύστερη βυζαντινή περίοδο.

- 12:20 Ανδρομάχη Νάστου**, Η οργάνωση του παραγωγικού χώρου στην ύπαιθρο της βυζαντινής Χαλκιδικής.
- 12:40 Ευαγγελία Αγγέλκου**, Η ζωή στην ύπαιθρο της Πιερίας μέσα από τα ευρήματα του επισκοπικού συγκροτήματος στις Λουλουδιές Κίτρους.
- 13:00 Παναγιώτης Κατσαφάδος**, Χαράγματα σε ναούς της Μέσα Μάνης: Η συμβολή των ακιδογραφημάτων (*graffiti*) στην αναηλάφηση της κοινοτικής ζωής κατά την υστεροβυζαντινή και την πρώτη μεταβυζαντινή περίοδο.
- 13:20 Καλλινίκη Ώττα**, Αγροτικές υποδομές και εγκαταστάσεις στους ορεινούς οικισμούς του δυτικού Βοΐου στη δυτική Μακεδονία κατά την ύστερη οθωμανική περίοδο.
- 13:40 Συζήτηση**
- 14:00 Λήξη της Ημερίδας του 43ου Συμποσίου Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής Αρχαιολογίας και Τέχνης της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας. Απολογισμός των εργασιών της Ημερίδας.**

14:00-15:00 Διάλειμμα για καφέ και ελαφρύ γεύμα

Σάββατο 25 Μαΐου 2024

Απογευματινή Συνεδρία (15:00-17:20)

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ /

ΥΛΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ, ΓΛΥΠΤΙΚΗ,

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΑ, ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ ΕΙΚΟΝΩΝ

ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΝ: Γιώργος Πάλλης, Βίκυ Φωσκόλου

- 15:00 Παναγιώτα Διαματάρη**, «Το κατάστημα διαθέτει χώρο για καθήμενους»: Η εξέλιξη της επίπλωσης των δομών προσφοράς έτοιμων γευμάτων και οينوπνευματωδών κατά την πρώιμη βυζαντινή περίοδο
- 15:20 Γιάννης Θεοχάρης**, Το ανάγλυφο από την Νάξο με τη Γέννηση και τη Φυγή στην Αίγυπτο (αριθ. ευρ. ΒΧΜ 312).
- 15:40 Σταμάτιος-Εφραίμ Γκιβίσης, αρχιμανδρίτης**, Η παρουσία των αγγέλων στην παράσταση της Βάπτισης. Μαρτυρία ενός αυτοκρατορικού *ministerium*.
- 16:00 Αγγελική Στρατή**, Αδημοσίευτες εικόνες στο Βυζαντινό Μουσείο Καστοριάς. Σχόλια και παρατηρήσεις.

16:20 Νάνση Δηλέ, Η παλαιολόγεια αμφίγραπτη εικόνα με την Παναγία Ελεούσα και τον άγιο Ιωάννη τον Πρόδρομο από την Καθολική Μητρόπολη Νάξου. Νέα στοιχεία.

16:40 Elena Saenkova, Εικόνα του Χριστού Παντοκράτορα του ύστερου 15ου αιώνα στην Πινακοθήκη Tretyakov και η καταγωγή ενός νέου εικονογραφικού τύπου.

17:00 Συζήτηση

17:20-18:00 Διάλειμμα για καφέ

Σάββατο 25 Μαΐου 2024, 18:00-19:00

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΔΗΛΩΣΗ

ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΣΥΝΤΟΝΙΖΟΥΝ:

Σοφία Καλοπίση-Βέρτη, Μαρία Παναγιωτίδη-Κεσίσογλου, Γιώργος Πάλλης

**18:00 ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΨΗΦΙΟΠΟΙΗΣΗΣ
ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΛΑΜΠΑΚΗ (ΑΟΛ)**

**18:30 ΑΠΟΝΟΜΗ ΤΟΥ ΒΡΑΒΕΙΟΥ «ΒΑΣΩ ΠΕΝΝΑ»
(χορηγία Χρίστου και Αλεξάνδρας Ντούμα)**

Κυριακή 26 Μαΐου 2024

9:45 Υποδοχή των Συνέδρων

Καταληκτήριο Συνεδρία (10:00-12:40)
ΥΣΤΕΡΟΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ και ΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΛΩΣΗ
ΜΝΗΜΕΙΑΚΗ ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ, ΖΩΦΡΑΦΙΚΗ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ
ΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ – ΑΡΧΕΙΑΚΕΣ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ
ΠΡΟΕΔΡΕΥΟΥΝ: Νανώ Χατζηδάκη, Μελίνα Παϊσίδου

- 10:00 Μαρία Μπορμπουδάκη**, Η εκκλησία του Αγίου Ιωάννη στα Τριφυλλιάνικα
Κυθήρων: πρώτες παρατηρήσεις στη ζωγραφική του 13ου αιώνα.
- 10:20 Βαρβάρα Παπαδοπούλου**, Οι τοιχογραφίες του ναού Αγίου Δημητρίου
Κατσούρη, Άρτα. Τα νεότερα στοιχεία μετά τις πρόσφατες εργασίες.
- 10:40 Έλενα Κόστιτς**, Ακολουθώντας έναν ανώνυμο ζωγράφο από το Čučer ως το
Kučevište και το Matejše.
- 11:00 Αικατερίνη Δ. Κούσουλα**, Αποκαλύπτοντας παλαιολόγιες τοιχογραφίες στον
κεντρικό τρούλο του ναού της Αγίας Αικατερίνης Θεσσαλονίκης.
- 11:20 Ελισάβετ Πανέλη**, Ο ναός της Παναγίας Φανερωμένης στη Νέα Σκιάνη
Χαλκιδικής: νέες παρατηρήσεις στην τεχνοτροπία και στο εικονογραφικό
πρόγραμμα των μεταβυζαντινών τοιχογραφιών.
- 11:40 Απόστολος Μαντάς**, Τα *Παραλειπόμενα Ιερεμίου* και η επίδρασή τους σε
μεταβυζαντινές παραστάσεις με τον Λιθοβολισμό του προφήτη.
- 12:00 Νάσα Παταπίου**, Αρχαιακές μαρτυρίες για τη μεσαιωνική μονή της Παναγίας
της Τύρου στην κατεχόμενη Λευκωσία.
- 12:20 Συζήτηση**
- 12:40 Λήξη του 43ου Συμποσίου Βυζαντινής και Μεταβυζαντινής**
Αρχαιολογίας και Τέχνης της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας.
Απολογισμός των εργασιών.

Κυριακή 26 Μαΐου 2024, 13:00-15:00
ΕΤΗΣΙΑ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ
ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ